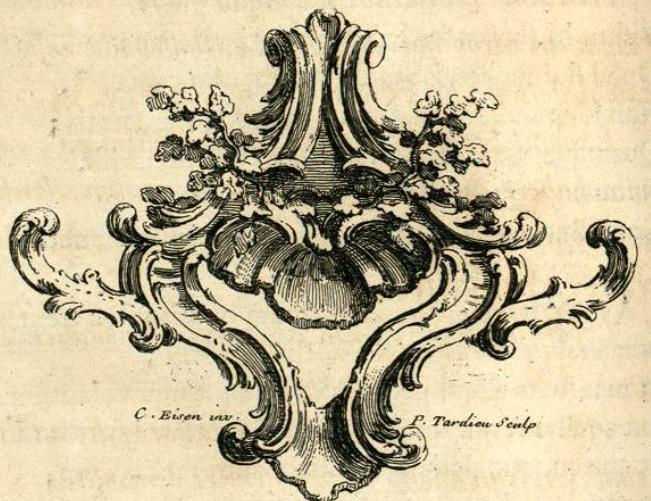

Et mucosa solo scribit vestigia limax.

- 1670 At licet androgynos, socio sine foedere amoris
Illos compertum est cassio sterilescere foetu.
Fortè duplex aliis quoque vermbus illa facultas
Obtigit: ast oritur patrio sine semine nullus:
Nullus avis, atavisque caret; si exceperis unum
1675 Quem fator omniparens ullo sine semine finxit;
Semina concredens olli evolvenda per ævum,

ARGUMENTUM LIBRI OCTAVI.

Hoc Libro totius Mundi machinam, quâ formâ
conset & quomodo regatur dicendum proponit: à v. 1. ad
v. 14.

Hortatur Quintum ad inquirendam Mundi causam:
laudat eos viros qui Astronomiae illustrandæ insignem ope-
ram dederunt: his Epicureos comparat: à v. 14. ad v. 88.

Exponit breviter tria de Mundo systemata; ea parem
vim habere dicit ad afferendum supremum Artificem; se-
tamen amore veritatis Copernici opinionem defensurum: à
v. 88. ad v. 163.

Copernicanum sistema adversùs Ptolemaicum propu-
gnat: à v. 163. ad v. 484.

Affert Kepleri regulam, cui rebellare sistema Ptolemaï-
cum, Copernicanum verò consentire demonstrat: à v. 484.
ad v. 559.

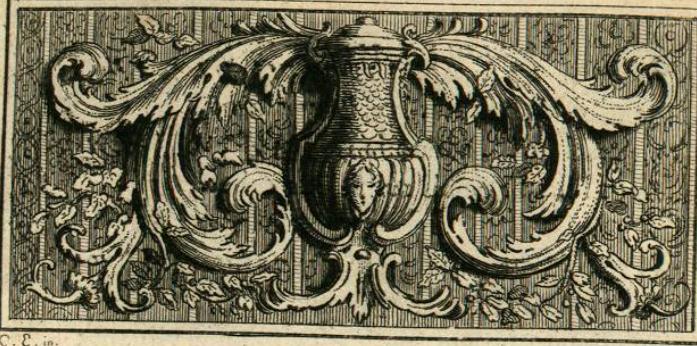
Causam diversitatis motuum cœlestium, Solis in centro
vertiginem, variorum vorticum inter se libramen explicat:
à v. 559. ad v. 678.

Proponit eas conjecturas, quas fert sistema Cartesianum,
de periheliis & apheliis Planetarum, eorumque variâ à
Sole distantia: à v. 678. ad v. 767.

Terræ circa proprium centrum rotationem, tum tertium ejus motum, quo Stellæ magnum 26000 annorum orbem confidere videntur, explanat: profertque varias de Cometis conjecturas: à v. 767. ad v. 898.

Cur Planetæ diversâ velocitate diurnum orbem conficiant, cur Terræ axis inclinetur, item æquinoctiorum, solsticiorum, quatuor anni tempestatum rationem sigillatim exponit: à v. 898. ad v. 1171.

Terræ proprium vorticem, Lunæ cursum, Solis & Lunæ eclipses explicat. Hæc omnia investigasse si magnæ sit artis, fecisse quanto sit majoris concludit: à v. 1171. ad finem.

ANTI-LUCRETIUS,
SIVE
DE DEO ET NATURA,
LIBRI NOVEM,
AD QUINTIUM.

LIBER OCTAVUS.

De Mundo.

NUNC age, totius quænam sit machina Mundi,
Quâ constet formâ, & motûs quâ lege regatur,
Dicere fert animus, totumque expandere Numen.
Maxima jam veniunt oculis spectacula nostris.

5 Ac veluti crebris Aquilæ conatibus alas
Concutiunt, cùm se primùm è convalle profundâ
Ad cœlum attollunt, & grandia corpora librant,
Et sibi sufficiunt cunctantes verbere ventos,
Phœbeosque bibunt avidis obtutibus ignes;
10 Sic ubi semina per, perque hæc mortalia fæcla

Reptando, vitæ fontes invisimus almos,
Altius eniti juvat, aërioque volatū
Sidereos lustrare oculis audacibus orbes.

- Aspice quæ vastis regionibus astra vagantur ;
 15 Quæ certis affixa locis, & lumine puro
Transadigunt Coelum, nativaque fulgura vibrant ;
Hunc etiam lucis, tempestatumque parentem
Auricomum Solem, Cœli qui templa rigando
Et maria & terras fecundâ lampade lustrat :
 20 Protulerit-ne Deus magna hæc miracula rerum,
An casus dederit, ceu fert doctrina Lucreti,
Quærendum supereft. Cuncti noctesque diesque
Transigimus, cuncti menses numeramus & annos,
Et fruimur segetum renovatis messibus, aurâ
 25 Ætheriâ, sylvisque, & jugi flumine aquarum,
Et Phoebi radii, & amico munere Lunæ :
Quis rerum curat tantarum inquire causam,
Atque modum, qui causam aperit ? Plerique verentur
Scire, quod invitox doceat cui talia debent.
 30 Sed tu, quem Veri nunc jam tenet una cupido,
Consule quid veterum scriptis inventa recentum
Addiderint, & quæ tanti peperere labores
Fac tua discendo. Nunc purius imbiue lumen :
Pronior in liquidam veniet sapientia mentem.
 35 En se diducunt nebulæ, & jam clarior æther
Se se aperit ; radiis ne te, ne subtrahe primis :
Crescent in validos exorta crepuscula soles.

PLURIMA debentur priscis ætatibus : illæ
Naturam agrestem & spissò velamine septam

- 40 Tentarunt primùm ; in se suscepere laboris
Dura rudimenta, atque operis meruere coronam
Acribus inventis : nos versa novalia demum
Cœpimus excolere, & partim vestigia nota
Sectati, partim auxiliis melioribus usi,
 45 Majorum hæredes, propriâ ditescimus arte ;
Atque avidi fundos augemus opesque relictas.

Sic ab Aristarcho fata primitus ac Philolao,
Jam doctrina diu rudis & neglecta jacebat,
Cùm speculatori gratum subolere Polono
 50 Cœpit, & ad summos rediviva ascendit honores
Talibus auspiciis ; quam pòst Galilæus Etruscæ
Gentis honos, cannâ primus qui se intulit astris,
Et comites vidit Jovis & nova sidera Cœlo,
Illustrem assensu fecit ; Keplerus adauxit
 55 Errantûm vero cursu. Quo nomine dicam
Naturæ genium, Patriæ decus, ac decus ævi
Cartesium nostri, quo se ja&tabit alumno
Gallia foeta viris, ac duplicitis arte Minervæ ;
Antè suos tacitura duces ac fulmina belli,
 60 Quàm Veri auctorem eximum, mentisque regendæ :
Ingenio magnis nec decessura Pelasgis ;
Quanquam ea gens & Aristotelem, diumque Platona,
Pythagoramque tulit, satis uno Socrate dives !
Post hos incedunt famâ super æthera noti,
 65 Quos Parisina suos Academia tempore longo
Vidit & obstuپuit, magni Cassinus & Huygens.
Annulus huic patuit Saturni unusque satelles ;
Quatuor ille alios visu deprendit acuto :
Permensi Cœlum ac terras, tot in orbe reperta

70 Vulgarunt, ut jam inclarescat fabrica Mundi.

His Epicureos, & quem mirare Poëtam
Haud, reor, aequipares. Quæ rerum inscita suasit,
Pro pudor! ut stellas majores esse negaret,
Et Lunæ Solisque globos, quām cūique videntur:
75 Exemplo tædæ procul apparentis abusus?
Quinetiam Solem sparsis per inania cœli
Seminibus flammæ quæ casus mane coëgit,
Autumat extingui noctis caligine cæcâ;
Tum post Idæos reparatum exurgere montes.
80 Atque, ubi contingit spoliari lumine Solem
Et Lunam, dubitat monstri num catifa sit umbra
Corporis oppositi, quasdam potius-ne latebras
Tunc sivebeant, vultumque aliquo velamine celent.
Mirum, ni credat, velut Indum vulgus, in illos
85 Immani horrendum rictu sœvire Draconem.
Tales impietas habuit, jaçtantque patronos:
At pudet infusci commenta referre Lucreti.

SUNT tria de toto systemata cognita Mundō.
Primum constituit sphærām Telluris inertem
90 In medio; circùm jubet omnes ire Planetas,
Inter eos Phoebum, quo cætera corpora fulgent.
Abripit astrorum, Ptolemæo judice, turbam,
Perpetuâque trahit secum vertigine ab Euris
Ad Zephyros, primum dicit quod mobile, Cœlum.
95 Hoc super axe suo viginti & quatuor horis
Volvit: impensè velox, quā dividit axem
Æquator; summè tardum, quā definit axis;
In dupli puncto nimirum Aquilonis & Austris.

Interea

Interea proprius tamen est Fixisque Planetisque,
100 At minor, à Zephyris qui tendit motus ad Euros,
Signa sequens: hæc quisque suum variè exigit annum;
Vi propriâ cœlo præ cunctis Luna resistit:
Frater enim contrâ dum nititur ire, diebus
Bis sex non spatii plus vincit, quām soror uno:
105 Concordes gyros, spatio distante, Planetæ
Decurrunt alii; recto nunc tramite pergunt,
Nunc fugiunt retro, nunc stant atque otia ducunt;

No n tulit hanc Mundi speciem Copernicus, et si
Per populos longum dominatam, ultroque faventem
110 Sensibus, atque usu sanctam & more loquendi;
Audax, inverso penitus rerum ordine, Solem
In centro statuit; Terram, cui Luna satelles,
Cum reliquis circa Solem fluitare Planetis,
Ac duplice voluit lumen sibi querere motu
115 Sempèr ad auroram directo: immobile cœlum
Interea, nullumque Polis coelestibus axem.
Non ægre hinc videas, quî nos spectacula fallant,
Ut, quæ volvuntur semper, tranquilla putentur;
Et motum credamus, ubi perfecta quies est.
120 Haud secus, ac portu cùm solvit nauta reliquo,
Littus abit, terræ fugiunt, urbesque recedunt:
Ille, sui motûs imprudens, omnia ferri;
Vicinam & navim, quam dentibus anchora fundat,
Currere; se residem putat his, quibus innatæ, undis.

125 Ast homo delususque oculis, animoque superbus,
In placitum errorem pronus delabitur: ac se
Turpe Planetarum numerari de grege censem;

Z

354 ANTI-LUCRETIUS,

Et quæ non videat, tamen hæc sibi sidera pasci,
Quoque loco sedet, hic Mundi consistere centrum
 130 Vult & ait. Quoties Terra inclinata recludet
Partem aliquam Cœli non visam, ea surgere signa
Continuò; quoties elatior abdet Horizon,
Hæc eadem mergi, & sub se collapsa putabit:
Quinetiam tantos ideo fervescere motus,
 135 Ut se perpetuò stantem Cœlum omne salutet;
Ac sibi, ceu Domino, famuletur deditus Orbis.
Tu quis homo es, qui tanta tibi? Sed persequor orsa.

DISCordes inter sectas incertus & hærens,
Magnum operæ pretium & Sapientibus utile duxit,
 140 Si misceret utramque Ticho, vir sanguine clarus,
A quo & constructam Cœli de nomine turrim
Uranies ædem, primum ætheris amphitheatrum,
Codani stupuit prænobilis insula Ponti.
Ille igitur partim populari tractus ab aurâ,
 145 Partim conspicuâ percussus imagine Veri,
Concessit Patribus Cœlum, Solemque moveri,
Non Terram; at Soli comites Terræque, Planetas
Distribuit: bonus ille quidem explorator Olympi;
At non sidereæ gentis moderamine felix.

150 HAUD nostrum tantas esset componere lites.
Nam seu Terra meat, seu planè immota quiescit;
Seu tempestatum genitor lucisque diurnæ
Sol manet in centro, seu fert Eclipticus illum
Circulus; ac solidum seu commovet omnia cœlum,
 155 Seu purus liquor est, in quo passim astra feruntur
Ut soles totidem, propriisque instructa Planetis,

LIBER OCTAVUS.

355

Non minùs omnipotens Numen splendebit ubique,
Cujus inexhaustas æquet Sapientia vires,
A quo facta semel, semper Natura regatur.
 160 Sed quia cogit amor Veri, sententia totum
Me rapit illa tamèn, quæ per se clara refulget,
Ac mihi divinam præstantius explicat artem.

ALTERA, nam fateor, solitis accommoda rebus
Esse utcunque potest; nec fallet calculus illum
 165 Qui duce Niligenâ numeret: prædicta probabit
Exitus, Eclipses Lunæ Solisque redibunt,
Et pariter current Idus, pariterque Kalendæ.

AT licet ad Terram quod pertinet, illa disertè
Expediat, quia nempe eadem se præbet imago,
 170 Vel si spectator, vel si spectata moventur,
Plura tamen Copernicio systemate clarent,
Quæ nunquam evolvat Ptolemæus. Cogitur omni
Effecto causasque novas aptare, sibiique
Sæpe adversantes: nihil ipsi denique planum
 175 Aut liquidum, nihil ad leges & dogmata nota
Mechanices; nihil est quod comprobet, omnia ponit.
Cœlestes adeò motus & sidereas res
Instituit, nequaquam ut sunt, sed ut esse videntur.
Quin Epicyclorum ambages, tot vincula miris
 180 Intricata modis, tot multiplices Mæandros
Dum video sphæris errantibus æthere in alto
Describi Terram circum, se protinus offert
Cretæ species Labyrinthi, Dædalus auctor
Quem per mille vias intexuit arte magistrâ.
 185 Quæ lex præterea motus excuset euntes

Z ij

Ordine retrogrado alternis , stantesque Planetas ?
 In tam confusa totius imagine Mundi ,
 Olim quæ stomachum Regi commovit Ibero ,
 Prisca suâ liquisse chaos vestigia credas.
 190 Naturæ non est opus hoc ; via scilicet olli
 Simplex & constans , tenor immutabilis , unus .
 Verùm est Naturæ concors , perque omnia gressu .
 Ire pari felix , nostri doctrina Poloni :
 Qualem exornatam tibi nunc ostendere conor ,
 195 Ceu Veri specimen , ceu Numinis argumentum.

Quam longè latèque patet sine limite noto
 Mundus hic , Astrorum locus , in quo Fixa morantur
 Ut foveant spheras alienæ lucis egentes ,
 In quo Sol propriam tenet inter millia sedem ,
 200 Vivida materies , tenuis , liquidissima totum
 Implet , ubique suâ similis , qui dicitur æther .
 Utque orbis terrarum in plurima Regna secatur ,
 Et partitur idem Provincia plurima Regnum ;
 Sic & vorticibus compago hæc maxima constat
 205 Innumeris , alias in se multoque minores
 Complexis . Omnes in centro , vel prope centrum
 Corpus habent aliquod medium , molemque rotundam .
 Inclusis quæ vorticibus sedet intima moles ,
 Et minor est , & opaca , diemque aliunde receptam
 210 Unâ parte suâ tantum persentit , in umbris
 Altera dum languet , radios habitura vicissim .
 Cingitur interdum simili comitum famulatu ,
 Subsidiumque petit sibi luminis inde reflexi .
 Maximus at vortex , unus qui continet omnes ,
 215 Possidet in medio , sua ceu præcordia , sidus

Igniferum , certâ nunquam à statione recedens ,
 Axem sed proprium circa vertigine gyrans
 Perpetuâ , quâ corripitur circumfluus æther .
 Cætera compositos innantia corpora motus
 220 Concipiunt , sparsumque legunt ex ordine lumen .
 Vi propriâ splendent ergò , quæ fixa vocantur
 Sidera ; dumque suos agitant de more Planetas ,
 Attamen in medio perstantia vortice regnant .
 Tales in Cœlo Canis & Lyra , Pegasus , Argo ,
 225 Pleïadumque chorus ; tales Arcturus , Orion ,
 Et quot cœruleo nox explicat æthere soles .

Quamvis illorum nequeat spectare Planetas
 Vifus , & immensam celet distantia molem ;
 Quis tamen , ut formam coeli conspexit eandem ,
 230 Phœbeisque pares radios , talemque videndum
 Solem è longinquo , qualis nunc Stella videtur ,
 Diversi generis Solem Stellasque micantes
 Æstimet , ac miræ vim tantam lucis inanem ?
 Natura omniparens non unam è divite fundo
 235 Rem formare solet , sed rerum effundere messem ;
 Et causæ similes effecta simillima gignunt .

Solem adeò nostrum , cor nostri vorticis , atque
 Luminis & motûs fontem omni parte vigentis .
 Ponimus in centro : vastum & mirabile corpus ,
 240 Quod decies centum Terrarum millia , molem
 Si bene scrutaris , complectitur , ac diametro
 Comprendit pariter centum Terræ diametros .
 Æstuat hic ergò Sol igneus , inque loco stans
 Vertitur assidue proprio super axe diebus

245 Quinque & viginti, peragitque iteratque laborem.
 Buxeus ut turbo, pueri quem fortè flagellant
 Et stimulant plagis, punto stat rectus in uno,
 Dum celer ac tacitus multos in se exigit orbes.

INTER se formâ similes, non mole Planetæ,
 250 Quos ea vis agitat commoto flumine mersos,
 Perpetuò Solem circumdant more clientûm,
 Circumeuntque procul, variis tamen intervallis,
 Et regnatori cùm vorticis, inter eundum,
 Obvertant partes convexi corporis omnes;
 255 Orbis ut exactus revoluto est corpore, totum
 Exhausere diem; perfecto denique toto
 Circuitu, spatum claudunt remeabilis anni.

Sic minimus properat, quo nobile ducitur agmen,
 Mercurius; propior Soli non cernitur alter.
 260 Post hunc luciferæ Veneris nitidissima Cœlo
 Stella meat: sequitur Lunâ cum suppare Tellus.
 Hinc Mars sanguinæ ferrugine subruber: olli
 Nondum depensi comites, at fortè minores
 Quàm qui noscantur. Vivâ tum luce refulgens
 265 Juppiter & magnus, cui Lunæ quatuor adsunt,
 Auxiliare jubar: nam crebris noctibus umbras
 Imminuunt supplentque diem. Custodia major
 Addita Saturno, qui vorticis incolit oras
 Pallidus, extremumque piger circumPLICAT orbem.
 270 Quinque illum refovent socii, quin lamina cingit,
 Quæ transversa globum partes distinguit in æquas.
 Tantis longinquæ provisum est undique molî
 Subsidiis; etenim propè deficienâ Solis

Lumina multiplici replicant augentque repulsi.
 275 Qualis decrepitâ confectus penè senectâ
 Stipatur natis genitor numeratque nepotes:
 Cogitur is baculo corpus fulcire labascens;
 Appositque juvare oculos munimine vitri;
 Et dextrâ trepidantem alienâ attollere dextram:

280 DUM reliquos inter communi lege Planetas
 Imus, & emissos Phœbi radiantis ad ignes
 Volvimus, en aliâ, dum nox est, parte videmus.
 Haud multûm vario currentia corpora plano.
 Sed quem describunt ovatum motibus orbem,
 285 Nobis obliquè cernentibus inclinatum
 Et quasi sub facie fusi apparere necesse est:
 Quam speciem referunt florentes labra per hortos
 Si quando conspecta procul, seu fercula mensæ:
 Linea nam duplex ultrâ citrâque videtur,
 290 Et gemini fines punto involvuntur in uno.
 Dum sua currentes rapit orbita certa Planetas,
 Terricolarum oculos certus quoque decipit error;
 Pro variisque locis, nunc rectâ incedere credunt,
 Nunc regredi, ætheriis nunc stare adfixa cavernis.
 295 Atque eadem species illudit partibus iisdem.
 Nam qui tres vasto spatiante æthere, circum
 Et Terram & Solem gyro exteriore feruntur,
 Conjuncti Phœbo cùm suspiciuntur, obire
 Directos motus; vestigia vertere retro
 300 Oppositi; mox desidiâ cessare videntur
 In quadraturis, & anhelos sistere cursus.
 More quidem absimili, sed eâdem fraude Venusque
 Mercuriusque oculis spectantûm illudere gaudent.